

KONDOR LETI, KAO U STAROJ PESMI

(**Marijana Jovelić: *Kondor*, Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani“, Kraljevo, 2015)**

Povremeno, uostalom veoma retko, pojave se novi pesnici, zanimljivi i veoma različiti od većine mladih i novih glasova na poetskoj sceni. Upravo je takav glas Marijane Jovelić, čiju je zbirku sa apartnim naslovom *Kondor* prošle jeseni objavila Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani“ iz Kraljeva, u čuvenoj ediciji „Povelja“. Naime, pišući ne tako davno o izboru *Restart*, knjizi s podnaslovom „panorama nove poezije u Srbiji“ Gorana Lazičića, između mnogih afirmativnih ocena, naveo sam i jednu uslovno negativnu – osećaj da veći broj pesnika iz te knjige previše podseća jedan na drugog, kako po tematici i sadržajima, tako i po oblicima iskazivanja. Marijana Jovelić se jasno i bitno razlikuje od svih glasova iz *Restarta* (koji nije sadržao njene pesme), mada je od dva uvodna pesnika iz ove knjige, Alena Bešića i Dejana Čančarevića, starija samo godinu dana.

Pesma Marijane Jovelić je po pravilu duža lirski kantilena. Napisana u slobodnom stihu, ona je brižno ritmizovana, gotovo kao kraća muzička kompozicija. Bez utvrđive i stalne pravilnosti, u toj pesmi se smenjuju distisi, terceti, katreni, kvinte... Zna na samom početku pesme ili između strofa da iskrse i pojedinačni stih, na taj način posebno akcentovan. Stih je kratak, odsečan, Marijana Jovelić u njemu ne priča mnogo, ali jednostavnim rečima, bez krupnih gestova, iz strofe u strofu, razvija svoju lirsku „priču“. Tako gradi paradigme smisaonih celina, spretno koristeći njihovu mozaičku prirodu.

Na relativno sasvim jasan stav, nadovezuje se hermetičniji, na njega mitski aluzivan, posle njega se pesnikinja vrati čistoj referenciji izabrane teme (ili figure), „skrene“ prema još hermetičnijem obrascu, promeni perspektivu posmatranja itd. Znači, za Marijanu Jovelić pesma je živolazna struktura, iz koje se, kao u vatrometu svetlosne erupcije, izbijaju i rasprskavaju više ili manje povezani i bliski prizori, slike, tvrdnje, figure, sumnje, nedoumice – koje, globalno uzev, vodi glas lirskog subjekta, ženski glas, decentan i sasvim sposoban da obuzda, u ovakvom pesničkom obliku, vrlo preteću digresivnost.

Evo kako to izgleda u jednoj od najkraćih pesama iz knjige *Kondor*. Pesma se zove „Rubikova kocka“. Prve dve strofe glase:

*Tvoj vlažni,
kratki strah:
Brz uzdah flautiste
usred sviranja.*

Vrlo spretno pesnikinja je obeležila prirodu straha tog drugog lika u pesmi (prvi lik je verovatno sama pesnikinja, lirski svedok straha i svega ostalog).

Sledi ono što sam nagovestio, prekid ovog *opisa straha drugog lika*, kao uvodne emocionalnosti pesme *Kondor*. Stih glasi:

Ja sam devojčica:

Status vremena ovde je neodređen, odnosno ne znamo godine svedokinje u momentu pesme – to jest da li pesma polazi od nekog davnog doživljaja devojčice ili pesnikinja želi da signalizuje vlastitu infantilnu emociju u času događaja odnosno u času stvaranja pesme.

Iza one dve tačke, posle poslednje navedenog jednog stiha, sledi sasvim neočekivana dopuna:

*Nespretno izvedena
Gravura na kundaku.*

Ako čitalac tu *dopunu* prihvati kao „priču o devojčici“, Marijana Jovelić će nastaviti da i dalje „zateže“ svoju hermetičnu atribuciju lika devojčice (sa kundaka, recimo):

*Inka retkih zuba
sa amenzijom
pod pazuhom.*

U tumačenju moderne poezije i pesme ne možemo sa sigurnošću dešifrovati svaki stih. Nešto, a često i ono najdragocenije, ostaje nerazrešeno, prisutno u našoj čitalačkoj svesti više kao slutnja i podsticaj da čitamo dalje i maštamo. Sledi prekid ove atribucije pesnikinje/ devojčice/Inke i snažnije isticanje drugog lika iz pesme, i njegove aktivnosti:

*Ti bacaš meso
pred mene:*

pa brz povratak glavnom ženskom liku:

*Pred zmiju pored
koje želiš da
prođeš mirno.*

Radi se verovatno o susretu dva pola, o strahu koji je blesnuo u jednom od njih (muškarcu) i otvaranju raznovrsnih biblijskih (zmija) i varvarskih (Inka) konotacija upotrebljenih simbola. Četiri naredna stiha izražavaju, po mom razumevanju pesme „Rubikova kocka“, stav glavne junakinje prema drugom liku, muškarcu:

*Daltonist
koji strpljivo
slaže Rubikovu
kocku.*

Verovatno bi neki drugi pesnik ili pesnikinja ovde stao, ali Marijana Jovelić se ne zadovoljava potencijalnom (i neiskorišćenom) vrlo dobrom poentom. Ona u igru ambivalentnosti polnih odnosa uvodi i sledećih pet stihova – koje uočenom strahu (muškarca) pretpostavljaju sažaljenje (moćnije) žene:

*O kako me do
sažaljenja diraju
tvoje izuvene cipele
deformisane
prema obliku noge...*

Na čitaocu je kako će tumačiti razumeti ili osetiti ovu pesnikinjinu *dopunu*, ali meni se, recimo, nameće da je žensko sažaljenje podstaknuto ne samo muškarčevim strahom koji je uočen pri (davnom) susretu, već i nagoveštajem da je taj „dečak“ (ako je ona (bila) devojčica) ostaro i da su deformisane noge posledica njegovog dugog koračanja odnosno starosti (u kojoj se sad susreću njih dvoje).

Smisao „Rubikove kocke“ svakako bi se mogao i drugačije tumačiti, ali meni se za ovu priliku ovo tumačenje čini dostatnim, jer mi je pre svega stalo da ukažem na dominantni model građenja pesme, u formalnom, ali i značenjskom smislu. Živa i razigrana u svojoj strofičkoj organizaciji, pesma Marijane Jovelić je živa i nesvodiva i na značenjskom i na smisaonom planu. Mada piše standardnim jezikom i mada ne poseže preterano često za pesničkim figurama, pesnikinja živim slikama, osloncem na raznovrsne simboličke sisteme i pesnička iskustva, gradi svoju pesmu kao *dinamičnu iluminaciju*, sugerišući čitaocu kako vlastiti *ženski* pogled na svet tako i svoje zavidno poznavanje raznovrsnih usvojenih znanja i lirskih iskustava prethodnica (i prethodnika). Zato se i čitanje četrdeset pesama koje sadrži knjiga *Kondor* preobražava u strastan i uzbudljiv čitalački doživljaj.